

Srbi sa Kosova, Beograd i srpski izbori

Uvod

U februaru 2012.godine Savet za inkluzivno upravljanje (*eng. CIG*) je organizovao okrugli sto u Beogradu namenjenog raznim predstavnicima Srba sa Kosova, zvaničnicima Vlade Srbije, kao i članovima srpskih skupštinskih stranaka. Učesnici su bili pripadnici Srpske demokratske stranke, G17 Plus, Socijalističke partije Srbije, Srpskog pokreta otpora, Liberalno-demokratske partije, Samostalne liberalne stranke sa Kosova, Jedinственe srpske liste, Srpske demokratske stranke Kosova i Metohije, kao i određen broj predstavnika civilnog društva iz Srbije i sa Kosova. Cilj okruglog stola je bila diskusija o primeni preporuka donetih u okviru inicijative Saveta za inkluzivno upravljanje, tokom 2010. i 2011.godine, koju su doneli predstavnici Srba sa Kosova, Vlade Srbije i predstavnika srpskih stranaka

Aktivnosti su finansirali Fond za otvoreno društvo i Balkanski fond za demokratiju Nemačkog Maršal fonda Sjedinjenih Američkih Država. Okrugli sto je bio sastavni deo dvogodišnje inicijative posvećene budućnosti srpske zajednice na Kosovu koju je sproveo Savet za inkluzivno upravljanje, a podržalo Ministarstvo spoljnih poslova Švajcarske.

Okrugli sto u Beogradu se sastojao iz dve rasprave. Prva se odnosila na primenu preporuka donetih prošle godine od strane učesnika programa CIG na osnovu razmatranja sledećih pitanja:

- Kako se odvija process primene preporuka donetih prošle godine od strane određenog broja srpskih političkih predstavnika sa Kosova, kao i srpskih zvaničnika?
- U kojim oblastima je zabeležen veći uspeh i zašto?
- Koje oblasti zahtevaju više angažovanja?
- Koje su to preporuke koje Srbi sa Kosova i Beograd treba hitno da razmatraju (npr. srpski izbori, srpske institucije na Kosovu, itd.)?
- Na koji način bi Vlada i političke stranke u Beogradu mogle više da pomognu?

Druga rasprava je bila koncentrisana na ulogu medija, organizacija civilnog društva i međunarodne zajednice u primeni preporuka, a obuhvatila je sledeća pitanja:

- Koja je uloga medija i organizacija civilnog društva u promovisanju primene donetih preporuka?
- Koja je uloga međunarodne zajednice u primeni donetih sporazuma i jačanju srpske zajednice na Kosovu?

U nastavku sledi rezime diskusija održanih tokom okruglog stola. U duhu podsticanja otvorene diskusije, izjave i komentari nisu pripisani poimenično, i stoga CIG moli za razumevanje onih čije pimedbe nisu u potpunosti navedene u ovom kratkom izveštaju. Učesnici su bili deo diskusija u svom ličnom svojstvu i njihovi stavovi nužno ne predstavljaju stavove organizacija koje predstavljaju. Izveštaj nije pregledan od strane učesnika i CIG snosi odgovornost za njegov sadržaj.

Primena preporuka

Prva faza diskusije se odnosila na primenu niza preporuka koje su sastavili predstavnici Srba sa Kosova, kao i partijski i vladinih zvaničnici Srbije, a u okviru inicijative organizovane od strane CIG 2010. i 2011. godine.

Nekoliko učesnika je tvrdilo da bi bez aktivnog učešća Srba sa Kosova malo bilo postignuto u poboljšanju njihove situacije. Kao što je rekao jedan od učesnika: “Srbi na Kosovu treba da budu aktivno uključeni u politiku, u definisanje njihove sadašnjosti i budućnosti”, dodavši da bi Srbi trebali da budu deo svih faza kreiranja politike i njene primene. Veliki problemi, kao što je očuvanje teritorijalnog integriteta, postaju sve manje važni običnim ljudima koji se sve više koncentrišu samo na dnevne probleme, složilo se više Srba sa Kosova. Mnogi su rekli da bi srpska politika na Kosovu trebala da bude dosledna i zasnovana na širem sporazumu. “Srbi treba da postignu minimum konsenzusa na Kosovu, a ne da nastave da zloupotrebljavaju pitanje Kosova u svrhu svojih predizbornih kampanja.” Jedan od govornika je predvideo da će neki od kosovskih problema ostati na dnevnom redu vlade, kao što je to sever Kosova, ali je i naveo da dijalog o tome neće početi sve dok i srpska i albanska strana nisu spremne da pregovaraju. On je takođe rekao da će u nekoliko narednih meseci srpska strana biti zauzeta izbornom kampanjom, a zatim sa formiranjem vlade. Iako se očekuje da Kosovo ostane jedno od stavki u kampanji, govornik je naveo da ekonomska pitanja dobijaju sve veću težinu. Što se tiče međunarodne zajednice, rečeno je da će SAD ostati odlučujući faktor na Balkanu još izvesno vreme.

Govoreći o problemima Kosova između samih Srba, jedan od govornika je rekao da su oni pokušali najbolje što mogu da kreiraju autentičnu zastupljenost Srba na Kosovu. I dalje, da Srbi sa Kosova nikada nisu istinski bili uključeni u dijalog Beograda i Prištine koji je organizovao Brisel, već da su često marginalizovani tokom bilo kakvih pregovora. Govornik je takođe rekao da se Beograd sa njima nedovoljno konsultuje: “Mi smo 2008. predložili da Srbija ne treba da organizuje lokalne izbore na Kosovu, jer izbori i post izborne institucije su koštale mnogo Srbiju i samo su kompromitovali svoju politiku Kosova.” Naveo je da Srbi na severu takođe postepeno menjaju svoju politiku i da polako počinju da razumeju i podržavaju Srbe na jugu. Govornik je zaključio izlaganje rekavši da destabilizacija Kosova ne bi bila dobra ni za jednu zajednicu, tako da bi umesto toga stranke trebale da rade na poboljšanju situacije: “Nažalost, glavne teme nisu životni uslovi građana, već fusnota i suverenitet.” Što se tiče dijaloga, drugi govornik je rekao da su Srbi sa Kosova trebali da budu uključeni u dijalog putem vladinih timova i Beograda i Prištine.

Kako je naglasio jedan od govornika, ponekad učešće na kosovskim izborima nije donelo željene rezultate, a postupci nekih od izabranih zvaničnika bivaju štetni za srpsku zajednicu: “Oni više imaju udela u primeni poruka i naređenja Hašima Tačija nego u sprovođenju interesa srpske

zajednice.” Takođe je dodao da je neophodno razmotriti pitanje odsustva poverenja između Srba sa Kosova i vlade Kosova.

Jedan od učesnika sa akademskim iskustvom je rekao da odnosi Beograda i Prištine ulaze u kompleksnu fazu koja će odlučiti budućnost Srbije i Kosova, dodavši da problemi vezani za Kosovo sve više uslovljavaju uspeh Srbije na putu ka evropskoj integraciji. Naime, najveći test za Beograd i Prištinu biće primena sporazuma dostignutih u Briselu i iako se očekivalo da Srbija dobije status kandidata za EU, dobijanje datuma za početak pregovora će biti mnogo teže, kako je primetio govornik. Primena preporuka donetih od strane Srba tokom inicijative Saveta za inkluzivno upravljanje bi takođe trebala da se posmatra kroz širi kontekst odnosa između Beograda i Prištine, zaključio je on.

Četiri ključna činioca za rešavanje srpsko-albanskog spora su Beograd, Priština, međunarodna zajednica i Srbi sa Kosova, rekao je drugi govornik. Takođe je naveo da je dijalog u Briselu neophodan i mogao bi da pomogne primeni nekih od preporuka koje se razmatraju. Ukazao je da su mnoge greške napravljene tokom pregovora i na neki način su pogoršale proces, ali i da bi sporazumi trebali biti primenjeni bez obzira na protivljenja koja dolaze iz određenih krugova. Govornik se složio sa prethodnim govornicima da je Srbija indirektno zavisi od međunarodne zajednice. “Dobri odnosi sa međunarodnom zajednicom su ključni u branjenju interesa Srba sa Kosova i u sprovođenju pravca Srbije ka evropskim integracijama.”

Srbi bi u Skupštini Kosova trebalo više da urade, rekao je jedan od učesnika: “Srpska zajednica i njeni predstavnici u Skupštini Kosova imaju mali uticaj u politici Kosova, a takođe su i podeljeni, nasuprot albanskim strankama.” Takođe je naveo da su: “Albanske stranke ujedinjenje u vezi sa pitanjima Srba sa Kosova i Beogradom, dok su problemi 13 članova kosovske Skupštine ogromni. Mi nismo uspeli da ostvarimo efikasnu saradnju, jer održavanje povremenih zajedničkih sastanaka se ne zove saradnja.”

Član civilnog društva je istakao da su Srbi sa Kosova stavljeni u poziciju da moraju da biraju između dve stvari, a to su: ili da postanu važna snaga za poboljšanje životnih uslova Srba sa Kosova, ili da postanu prva odbrana za očuvanje suvereniteta Srbije i tako podrivaju kosovsku državu. “Da li je cilj da se sprovedu interesi Srba sa Kosova ili da se povрати suverenitet Srbije nad Kosovom?” Govornik je potom rekao da Srbi sa Kosova treba da se odluče i da nametnu sami sebe u procesu kreiranja politike. Kako je naveo: “Sami Srbi sa Kosova treba da daju predloge za rešavanje pitanja koja se tiču Ahtisarijevog plana ili Univerziteta u Mitrovici. U suprotnom, moraće da čekaju na druge da to urade za njih, ali onda će biti prekasno za žalbe ukoliko im ti predlozi ne odgovaraju.”

Međutim, jedan drugi učesnik je rekao da bi Beograd trebao da bude više politički uključen nego što trenutno jeste: “Beograd treba da ima aktivniju ulogu u politici ka Kosovu.” Do sada je uloga Beograda bila više simbolična u formi “ne priznajemo nezavisnost Kosova.” Ona je navela da bi Beograd trebao detaljno da informiše Srbe sa Kosova o sporazumima koji su dostignuti u Briselu: “Mi smo zahtevali od pregovarača da nas izveste o čemu se radi u sporazumima kao i o njihovim ciljevima procesa, ali zahtevi nisu bili ispunjeni.” Što se tiče podela u okviru srpske zajednice, takođe je ukazala da su Srbi na severu u drugačijoj poziciji od onih na jugu i da treba delovati shodno tome.

Imati različita mišljenja nije problem i to je dobro, ali Srbi sa Kosova treba da definišu te razlike i da znaju od čega se one sastoje, naveo je jedan od govornika. Predstavnik civilnog društva je rekao da treba uvek imati u vidu albanski kontekst onda kada se razgovora o Srbima sa Kosova, predloživši da većinski srpske zajednice treba da se koncentrišu na pitanja opstanka i da Srbi sa Kosova treba da insistiraju na primeni nekih od odredbi Ahtisarijevog plana koje su zaustavljene u Skupštini, kao što su kanal RTK na srpskom jeziku i zakoni u vezi sa Prizrenom i Velikom Hočom. Jedan novinar je rekao da su Srbi sa Kosova jasno izrazili svoja mišljenja o dijalogu: "Srbi sa juga su bili skoro ujedinjeni u svojoj podršci dijalogu, dok su Srbi sa severa izrazili negativna mišljenja putem barikada." Međutim, Srbi sa severa nemaju tako agresivan stav ka kosovskim institucijama kao što to izgleda, rekao je drugi učesnik. Hiljade njih je izvadilo kosovska dokumenta i prima plate i penzije iz kosovskog budžeta. Dok je onima sa juga potrebna kosovska lična karta kako bi opstali, Srbi sa severa imaju izbor da li da ih uzmu ili ne, dodao je govornik.

Zaključci i preporuke

Rezultat beogradskog okruglog stola je bio niz donetih zaključaka i preporuka, od strane pojedinaca ili grupa pojedinaca, ali ne putem zajedničkog konsenzusa.

- Srbi na Kosovu treba da budu politički aktivni i u procesu kreiranja politike i u procesu njene primene.
- Velika pitanja kao što je to očuvanje teritorijalnog integriteta Srbije postaju sve manje važna običnim građanima, a pitanja opstanka sve veći prioritet. Beograd treba više da podrži Srbe sa Kosova po pitanju ovih dnevnih problema.
- Međunarodna zajednica, a naročito SAD, će ostati odlučujući faktor na Balkanu još izvesno vreme. Međunarodna zajednica bi trebala da bude posvećenija i aktivnija u pronalaženju rešenja za nerazrešena pitanja Beograda i Prištine.
- Destabilizacija Kosova ne bi bila dobra ni za jednu ni drugu zajednicu, tako da svi treba da rade na poboljšanju situacije. Dok neke grupe imaju kratkoročne interese u mogućoj destabilizaciji, dugoročno gledano obe zajednice bi mogle da plate visoku cenu toga
- Sve stranke treba odmah da razmotre pitanje odsustva poverenja između Srba i Albanaca na Kosovu. Beograd i Priština takođe treba da poboljšaju međusobnu komunikaciju.
- Pitanja vezana za Kosovo sve više postaju preduslovi Srbije na njenom putu ka evropskim integracijama. Najveći test za Beograd i Prištinu biće primena sporazuma postignutih u Briselu.
- Srbi sa Kosova jesu podeljeni u nekim stavovima, ali imati različita mišljenja nije problem samo po sebi, nego je i dobro; međutim, neophodno je za Srbe sa Kosova da definišu te razlike i da zajedno rade kad rešavanju zajedničkih problema svih Srba sa Kosova.

Lista učesnika okruglog stola

Abecedni raspored

Sonja Biserko, Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji
Gordana Delić, Balkanski fond za demokratiju
Saša Đokić, Srpska demokratska stranka Kosova i Metohije
Svetlana Đurđević-Lukić, Centar za istraživanje javne politike
Shpetim Gashi, Savet za inkluzivno upravljanje
Alex Grigorev, Savet za inkluzivno upravljanje
Andrija Igić, RTS
Oliver Ivanović, Vlada Republike Srbije
Dušan Janjić, Forum za etničke odnose
Igor Jovanović, Beta
Nathan Koeshall, Balkanski fond za demokratiju
Dragiša Krstović, Liberalno-demokratska partija
Petar Miletić, Samostalna liberalna stranka
Jelena Milić, Centar za euro-atlantske studije
Randel Nojkić, Srpski pokret obnove
Zoran Ostojić, Liberalno-demokratska partija
Stojanka Petković, G17 Plus
Aleksandar Popov, Centar za regionalizam
Dragan Popovic, Centar za praktičnu politiku
Dejan Radenković, Socijalistička partija Srbije
Nenad Radosavljević, Radio/TV Mir
Norbert Ruetsche, Ministarstvo spoljnih poslova Švajcarske
Aleksandra Sanjević, Fond za otvoreno društvo
Vesimir Savić, Jedinstvena srpska lista
Predrag Simić, Univerzitet u Beogradu
Ivana Stanojev, Savet za inkluzivno upravljanje
Ljiljana Stojanović, Fonet
Momčilo Trajković, Srpski pokret otpora